

אוֹנָאָה בְּמִקְחָ וּמִמְכָר יֵשׁ בָּהּ אֲסוּר מוֹסִיף עַל אֲסוּר גְּזוּל שְׁעוֹבֵר גַּם כֵּן עַל לֹא תוֹנוּ
וְהוּן בְּעוֹנוֹן נִשְׁכַּחַת תּוֹרַת אוֹנָאָה מֵרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ כִּי לֹא יֵדְעוּ מֵה הוּא
אוֹנָאָה אֲלֵא בְשֵׁם חֲרִיפוֹת וְהַשְׁתַּדְּלוֹת יִקְרְאוּ לָהּ וְדִין גְּרַמָּא שְׁהָעוֹלָם הוֹלֵךְ וּמִתְמוֹסֵט
וְגִלְגַּל הָעֲנִיּוֹת חוֹזֵר בְּעוֹלָם כְּמֵאמֶר הַנְּבִיא עוֹשֶׂה עוֹשֶׂה וְלֹא בְּמִשְׁפָּט בְּחֲצֵי יָמָיו יַעֲבֹנוּ
(ירמיה י"ז). וְדַבֵּר ה' בְּפִי נְבִיאָיו אֱמֶת וְאִם נִרְאָה אָדָם שְׁעוֹשֶׂה עוֹל וּמִתְקִים לוֹ עֲשֶׂרוּ
בְּוֵדָאֵי שְׁהוּא עוֹשֶׂר לְבַעְלָיו לְרַעְתּוֹ עַל דְּרָךְ הַכְּתוּב וּמִשְׁלֵם לְשִׁנְאָיו אֵל פְּנָיו
לְהֶאֱבִידוֹ (דברים ז').

וְזֶה כָּלֵל הָאוֹנָאָה שְׁלֵא הוֹתִיר לְשַׁקֵּר וּלְשַׁבַּח מִקְחוֹ בְּמַה שְּׂאִינוּ, אוֹ לומר שְׁקִנְהָ אוֹתָהּ
בְּכַךְ וְכַךְ, אוֹ שְׁכַבֵּר נַתְנוּ לוֹ כֶּךְ וְכַךְ, מַה שְּׂאִינוּ אֱמֶת. וְאִין צְרִיךְ לומר שְׂאֲסוּר
לְפָרְסָם אֵת הַמִּקְחָ, אוֹ לְעָרֵב רַע בְּטוֹב כְּדִי שִׁיְהֵא נִרְאָה הַטּוֹב לְעֵינַי, וְתַחֲתִיָּה תַעֲמֵד
בְּהֶהֱרַת, אוֹ לְהִרְאוֹת אֶחָד וְלִתֵּן אַחֵר. כֹּל עוֹשֶׂה אֵלֶּה וְכֹאֲלֵה תוֹעֵבַת ה' כֹּל עוֹשֶׂה עוֹל.
וְאִין צְרִיךְ לומר אִם עוֹשֶׂה עוֹל בְּמִדָּה בְּמִשְׁקַל וּבְמִשׁוֹרָה, שְׁהוּא קְרוֹי עוֹל, שְׁנֵי,
מִשְׁקָץ, חֲרָם, תוֹעֵבָה. וְקִשָּׁה עֲנָשׁוֹן שֶׁל מִדּוֹת יוֹתֵר מֵעֲנָשׁוֹן שֶׁל עֲרִיּוֹת (ב"ב פ"ח:).
וּבְוֵדָאֵי שְׁהִיא לֹא תַצְלַח, וְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נֶבֶל וְרַע בְּעוֹלָם הוּא, מִלְּבַד עֲנִשׁוֹ הַשְּׁמוֹר לוֹ
לְעוֹלָם הַבָּא. נִמְצָא שׁוֹטֵה הָעוֹשֶׂה אֵלֶּה שְׁהוּא יִגַּע לְרִיק וּמְכַלָּה כַּחוֹ וְיָמָיו לְבַהֲלָהּ
לְקִנּוֹת מִקְחָ רַע לְעַצְמוֹ בְּגִיְהֵם.

וְיִדְוֶע שְׁתַּחֲלַת דִּינּוֹ שֶׁל אָדָם שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ אִם נִשְׂאָת וְנִתַּת בְּאַמוּנָה (שבת ל"א).
וְהַבוֹטֵחַ בַּה' וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאַמוּנָה חֶסֶד ה' יִסּוּבְבֵנוּ, וּבִרְכַת ה' הִיא תַעֲשִׂירֵנוּ,
וּבְוֵדָאֵי שְׁלֵא יַחֲסֵר לְחֵמוֹ. וְיִהְיֶה מְזוֹנוֹתָיו בְּהִתֵּר וְנִחַת וְרִיּוֹת. אֲשֶׁרְיוֹ בְּעוֹלָם הוּא וְטוֹב
לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. וְהוּן אֱמֶת כִּי יִצֵּר הַמָּמוֹן יַעֲזוּר פְּקָחִים וּמוֹרָה הִיתֵרָא לְנַפְשֵׁיהּ, אֲבָל עַל
כְּגוֹן זֶה אֲמָרוּ אָדָם נִכְרַ בְּכִיסּוֹ שִׁיִּגְבִּיר שְׁכָלוֹ וְיִכְבֵּשׂ אֵת יִצְרוֹ וְיִתְרַצֶּה בְּרָצוֹן גְּמוֹר
אֲפָלוּ אִם יִהְיֶה נִכְנָס תַּחַת הָאֲפֶשֶׁר שְׁיִמּוֹת בְּרָעַב כְּדִי שְׁלֵא לְהִיּוֹת רָשָׁע לְפָנָי הַמָּקוֹם

כך חובתינו וכך נאָה לנו. ומה גם כי לפי האמת הברור דורשי ה' לא יחסרו כל טוב והולך בתם ילך בטח וזה כלל גדול לכל מלי שנפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתן, ובפרט בממון שהוא חביב לאדם ויצר סמוך שורר ומורה מ"ט פנים טהור לטהר את השרץ. לכן מי האיש הירא את דבר ה' יקים ואל בינתך אל תשען (משלי ג), וילך אצל חכם וילמדנו איזוהי דרך ישרה ולא יסור מן הדבר אשר יגידו לו ימין ושמאל.

ויש אונאת דברים שהוא חמור מאונאת ממון מה שאמרו כל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה (שמעוני, עמוס). והוא נפרע על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו פּרעון חזק וגם בזה רבים כשלו כי לא ידעו מהו אונאת דברים והכלל הוא שכל שמצער חברו בדבריו הוי אונאת דברים וכדי לידע באיזה דברים מצטער חברו יקים תמיד מאמר רבותינו זכרונם לברכה שאמרו דעלך סני לחברך לא תעבד [מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך] (שבת ל"א). ורבים מעמי הארץ זה דרכם כסל למו שמצעים את חבריהם דרך שחוק וקלות ראש כדי להרבות שמחה של הוללות והרי זה כמתלהלה היורה זקים וענוש יענש באפן שתהיה השמחה לתוגה נהפכת. ולפי חמר שבו צריך לעמד על המשמר הרבה כי אדם עשוי להקפיד ולהרגיש ולהצטער אפלו על שיחה קלה שמדברין לו והוא אינו מרגיש בצער חברו וחושב בדא מאי אם אני מצער אותו בשביל שעשה עמי שלא כהוגן הדין עמי לצערו ואם הוא דרך שחוק אין כאן צער כי כן דרכם של בני אדם ולשחוק אמרתי מהלל ומתוך כך אין איש נחם על רעתו כי לא יחשב לו עוון אשר חטא, אבל ראוי לדעת כי לא התר לצער בדברים אפלו למי שצער אותו, אם לא דרך תוכחת מגלה מאהבה. אבל אם עושה לנזקם נזקם הרי הוא עובר על לא תקם. ובדאי שכשצותה תורה שלא תונו איש את עמיתו (ויקרא כ"ה), לא הצרכה לצוות על עמיתו מבקש טובתו, דאטו בשופטני עסקינן [וכי בשופטים אנו עוסקים], אלא אפלו אם צערו לא התר לשלם לעושה הרעה כרעתו.

ואם הוא דרך שחוק נמצא שעושה שחוק בדמו של זה והרי זה בכלל ליצנות שאמרו עליו שתחלתו יסורין וסופו כליה (ע"ו י"ח). לכן יהא אדם זהיר מאונאת דברים ובפרט מאונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה ענש אונאתה קרובה (ב"מ נ"ט). ולעולם ישתדל שיהא רוח הבריות נוחה הימנו ובזה יהיה רוח המקום נוחה הימנו.